

O VIAȚĂ ALEASĂ

Valeriu NICOLESCU

Deși pentru fostul județ Râmnicu Sărat am putea prezenta un lung șir de nume, ce s-au impus prin realizări în diverse domenii, una din figurile reprezentative, cu implicații în viața politică, economică dar mai ales culturală, cel despre care s-a spus la moartea lui, la 21 decembrie 1940, că: *S-a dus și ultimul boier al Râmnicului*, nimeni altul decât cel care a fost un nume – simbol, Menelas Chircu, credem că merită să îi acordăm mai mult interes, folosindu-ne și de lucrarea biografului său, Teodor Baci, sugestiv intitulată *O viață aleasă*¹. A scris astfel, cu mult talent și sensibilitate, despre omul pe care l-a cunoscut în zilele de bejenie din anii primei conflagrații mondiale, când s-au refugiat la Odessa, pe care apoi l-a revăzut la București, la serbările ocazionate de marcarea centenarului revoluției lui Tudor Vladimirescu, cu ocazia participării, la Râmnicu Sărat, la conferința sugestiv intitulată, *Sufletul nostru românesc* și la șezătorile „Chindiei”. Menționează că s-a bucurat de prietenia unor mari politicieni ai timpului – P. P. Carp, Alexandru Marghiloman, Menelas Ghermani, nașul său de botez, a pictorului N. Grigorescu și scriitorilor Alexandru Vlahuță și Delavrancea, George Ranetti, Nichifor Crainic, autorul cărții descriindu-l ca un mare iubitor de literatură, *iubind până la fanatism tot ce era românesc...redeșteptător al obiceiurilor noastre strămoșești, portul, cântecul și jocul național*, motiv pentru care a cutreierat nu numai zona ci aproape întreaga țară, dornic ca să culeagă *la obârșie, adevăratele porturi, cântece și jocuri românești*. Iar ca să ne putem face o imagine cât mai fidelă despre cine a fost Menela Chircu, prefăcătorul cărții, Radu Cosmin, notează: *Boier fără ifose, gospodar neîntrecut, îmbogățit prin muncă harnică și stăruitoare, om evlavios și darnic, filantrop fără paradă...prieten de nădejde și român până în toate fibrele lui*.

Iar profesorul Dumitru P. Mazilu, care a stat la Râmnic 30 de ani, începând cu anul 1909 și s-a bucurat de prietenia și sprijinul lui M. Chircu, face referiri la momentul revenirii acestuia în țară pentru satisfacerea serviciului

¹ Teodor Baci, *O viață aleasă*, Chișinău, 1942, p. 162.

Analele Buzăului III, Buzău, 2011, p. 79 – 85.

militar la Escadronul de Călărași Râmnicu Sărat, la aprecierea de care, alături de dr. Paul Blasian, se bucura din partea conservatorului N. Filipescu, la petrecerile câmpenești de la Râmnic, Zăplazi, Buda, Dragosloveni sau Vâlcelele, unde M. Chircu avea câte o reședință, la vizitarea de expoziții sau prezența la cursele de cai, caracterizându-l ca spirit cumpănit, dar larg cuprinzător, care te impresiona prin *armonizarea naturală a tuturor însușirilor de căpetenie a unui adevărat om de ispravă, în cea mai nobilă accepție a cuvântului*. Era, potrivit lui D. Mazilu, bun și îndatoritor, neprețuit ca prieten receptiv la frumos, dar care se manifesta în toate cu *aristocratică discrețiune*, între altele menționându-se că a subvenționat lucrările de reparații de la biserica schitului Poiana Mărului. De altfel, chiar el însuși declara: *Faptele mari nu dispar odată cu oamenii. Ele rămân deapururea în sufletele altora. Cinstea este haina care trebuie s-o îmbrace omul când se naște și cu ea trebuie să moară*.

Evaluând câteva momente din viața și activitatea sa² amintim să s-a născut la Râmnic, la 8 septembrie 1864, în familia albanezului Toma și Mairia Chircu (născută Iarca), tatăl reușind să se adapteze cu noile locuri și realități și, ajutat și de substanțiala dotă a soției, dar și prin munca și priceperea sa, să se impună printre râmniceni, fiind primar al urbei și senator de Râmnic. Menelas, a studiat la Râmnic, și București, apoi la Paris, Roma, Milano și Viena. Revine acasă spre a-și satisface stagiul militar și rămâne aici să se ocupe de agricultură și creșterea vitelor, dar în contact permanent cu viața politică și artistică din acea vreme. După moartea mamei (1899), s-a căsătorit cu Elena, fiica lui Istrate Negulescu din Ploiești, care s-a condus în viață după principiul: *căsnicia ideală știe să o facă o femeie*.

Menelas Chircu, caracterizat de cei care l-au cunoscut ca cinstit, muncitor, modest, chibzuit și prevăzător, a fost, în același timp, suflet nobil, intelectual, bun prieten și mai ales, bun român. Acestea au fost motivele pentru care a fost ales vicepreședinte al Băncii „Creditul Râmnician” (1919-1922) și apoi, după moartea lui Alecu Tătăranu, ca președinte (1922-1935). A fost și președinte al Comitetului școlar al județului Râmnicu Sărat (1925-1932), funcție ocupată până atunci de George Plaino, membru în consiliul de administrație al Casei de împrumut pe gaj a agricultorilor, de la înființarea, în 1916 și până în 1932, președinte al Sindicatului agricol și viticol, delegat din partea proprietarilor din Comisia județeană de expropriere (1919-1934), care a coordonat acțiunile de expropriere și împrumut, în conformitate cu

² Vezi și Buzău – Râmnicu Sărat. Oameni de ieri, oameni de azi, vol. I, Editura Alpha MDN, Buzău, 1999, p. 74-78

decretul-lege din 1918 și Legea de reformă agrară din 1921, nu de puține ori luând apărarea sătenilor în cazurile flagrante de ilegalități și abuzuri.

Pasionat crescător de vite, mai ales a unor rase pure, a căutat și a adus exemplare de peste tot, mai ales din Dobrogea și Moldova, reușind să obțină exemplare care s-au bucurat de aprecieri. În 1906, la Expoziția jubiliară de 40 de domnie a lui Carol I, primit medalia de aur, la expoziția din 1923/1924 a primit medalii pentru caii și oile pe care le-a prezentat, iar Camerei de Agricultură i-a asigurat armăsari de reproducție.

Biograful său, remarca că fără a fi un savant, a fost un adevărat intelectual, prietenia sa cu scriitorii amintiți obligându-l să fie și un autodidact care a impresionat întotdeauna prin cultura sa, prin cunoștințele despre literatura română, dar și alte domenii. A întreținut corespondență cu personalități ale timpului, între care și D. D. Pătășcanu care, la 2 octombrie 1924 îi semnala apariția cărții *În fața națiunii*, în care evalua guvernarea Marghiloman din 1918, scrisoare urmată de alta datată 15 decembrie 1928. A corespondat și cu autorul „Baladelor vesele și triste”, G. Topârceanu, nevoit să-i refuze invitațiile de a-l vizita la una din reședințele sale și căruia i-a trimis un exemplar din volumul de mai sus, cu atât mai mult cu cât fratele poetului, sculptorul Mateescu, era profesor la Râmnic.

Iubitor al frumosului, spectator avizat al frumuseților naturii, Menelas Chircu a cutreierat, cu mulți din renumiții săi prieteni munții Râmnicului, Vrancei și Buzăului, același biograf menționând că boierului râmnician îi plăcea o pictură frumoasă, îi plăcea muzica frumoasă, îi plăceau țesăturile și cusăturile frumoase cu motive specific românești, îi plăcea câmpia, îi plăcea muntele, îi plăcea într-un cuvânt natura sub toate aspectele ei.

Prieten cu marele Grigorescu, M. Chircu a devenit posesorul unora din valoroasele picturi ale acestuia, despre casa sa spunându-se că arăta ca un adevărat muzeu, cu pânze de Grigorescu – Bisoceanca, Car cu boi, Ciobănaș cu oile, Corturile, În zăvoi, Cap de expresie ș.a. și de Luchian. De la orice expoziție, prin Al. Vlahuță reținea câte o lucrare, din 1906 și 1907, ajungând până la noi câteva din corespondența sa cu marele pictor, în una dintre acestea Grigorescu mulțumindu-i pentru *văcuța și vițelul care au sosit în bună stare*. Interesantă este misiva din 25 octombrie 1907, în care, referindu-se la dragostea lui M. Chircu pentru costumul național, îl anunța că i-a reținut „Bisoceanca” – *Este o inspirație a D-tale. Este tot așa de frumoasă și naturală cum am cunoscut-o eu și mai mult D-ta. Am immortalizat prin asta costumul județului D-tale și un tip de munteancă*. Entuziasmat, M. Chircu și-a manifestat bucuria pentru surpriză, considerând că: *pentru viitor va fi opera cea mare, cu care contribui la ridicarea noastră*. Au urmat „În luminiș” și „Profil pierdut”, alese chiar de autor, picturi care se vor adăuga colecției boierului râmnician, urmate apoi de altele.

Reședințele sale din județ, au fost numite de cei care l-au cunoscut ca un loc în care s-a practicat *cultul tradițiilor*. La Zăplazi, în vremea culesului de struguri, la care participau mocani de la Jitia și Neculele, seară de seară, violonistul Mișu Moise și cobzarul Gheorghe Apostol cântau și mocanii, cărora li se alăturau duminica și la sărbători flăcăi și fete din Homești, Herești, Grebăn, Topliceni și Răducești, încingeau jocurile. În albumul pe care biograful, Teodor Baciș, l-a studiat, talentații musafiri ai amfitrionului au lăsat spre amintire versuri tematice, iată câteva pentru care, gândind cu pioșenie la truda lui T. Baciș, le vom însera în continuare:

Improvizație - (George Ranetti)
Sau mai pe românește „La botu calului”

*La noi sunt codri verzi de brad
Și câmpuri de mătase ?
Or fi...Dar du-te la Zăplazi,
Poftim la Chircu-n case,
Și după ce i-oi vedea dealul
N-o să mai cânti, Goga, Ardealul,
Ci va vibra a lyrei strună
Să-nalțe imn de mulțumire,
Pentru frumoasa găzduire,
Ca-n vremea de demult străbună.
În juru-nbelșugatei mese,
Găsești nu doar îndestulare,
Ci – ceea ce foarte rar e
Și două suflete alese.*

Iar după patru ani a ținut să adauge:

*Patru ani de când am scris ?
Parcă ieri fu. Ah, ce vis..
Nici acum încă nu-s treaz
Visez încă la Zăplaz !*

Un alt musafir, Tiberiu Saghiu, scria, la 12 octombrie 1927:

*În băătăura casei de la vie
Flăcăi și fete mândre jucau hora:
Ioana, Stana, îmbrăcate-n ie
Jucau - luând înaintea tuturor.*

*Sub nucul cel bătrân din fața casei,
 Stau Mișu Toplicescu și Ranetti
 Și tot glumind și luând pe Bachus martor,
 Ne demonstau – de visu – că li-e seti.
 A doua zi – la ceai – fără pastramă,
 Ranetti-și îndreaptă pașii către cramă
 Și-n loc să ia cu noi dejunu
 El s-a servit dintr-un butoi
 Care era clasificat
 De numă-n șel – numărul unu.*

Nucului secular din fața casei de la Zăplaz, unde au adăstat de multe ori musafirii, i-a fost dedicată o poezie semnată „Cyrano”, publicată în „Furnica” din 1 noiembrie 1927, o „Improvizație” a semnat la 1 noiembrie 1930 și Stelian Cucu, iar Nichifor Crainic a scris:

Două versuri pentru boier Chircu

*Amfitrioane podgorean,
 Cu datini de străvechi boier,
 Nespūs de ospitalier,
 Ne chemi în fiecare an.*

*Ți-i vinul bun și rodul plin,
 În struguri inima ți-o gust
 Și sufletul în vin ți-n must,
 Trăiască sufletul din vin !
 Boierule – am să mai vin.*

A avut o reședință și la Buda³, în partea de nord a satului, cu vedere spre șerpuitul argintiu al râului Râmnic, în apropierea pădurii, unde anual se organizau hore unde veneau și flăcăi și fete din satele vecine. Aici a venit, la îndemnul Ministerului Propagandei, o folcloristă din Anglia, Beryl de Zoete, care a fost impresionată de tot ce a văzut. Și aici se păstra un album unde și-au lăsat impresiile în versuri, între alții, profesorii și literații râmniceni, Stelian Cucu și Emilian Constantinescu. Iată ce scria primul, ca dedicație pentru familia Chircu:

*Ca la Zăplazi ne chemi și-n Buda,
 În joc și cântece străbune;
 Se-nvârte hora-n bătătură
 Și răsul tuturoră spune
 Că peste plaiuri râmnice
 A-ți reînviat străvechiul port
 Și jocul românesc ce astăzi,
 Fără de voi ar fi fost mort.
 Rog cerul să vă dea putere,
 Să mai purtați pe-al vostru plai
 Mulți ani, de-acuma înainte,
 Un suflet blând ca luna mai.
 Și peste anii făr de număr,
 Al vostru nume să-nflorească,
 Precum ați înflorit în viață
 Și port și hora românească !*

În 1912 a cumpărat moșia Vâlcelele sau Dănoaia, comuna Vâlcelele⁴, fosta proprietatea Popeea, de 1400 ha., între comunele Balta Albă și Gulianca – Nereju. Aici, în afară de cultivarea pământului s-a ocupat și de creșterea vitelor – cai de rasă, vaci, boi, bivoli și oi. În decembrie 1916, înainte ca Râmnicul să fie ocupat de către inamic, a reușit să plece în Moldova cu turma de oi, câțiva cai, boi și bivoli, pe care le-a dus la moșia Djuvara din județul Tutova. Revenit acasă a găsit totul distrus, iar prin exproprierea din 1921, 1000 de ha. au fost atribuite sătenilor îndreptățiți. Reușește să-și refacă gospodăria și crescătoria de cai de casă și cai românești (55 – 60 exemplare), cu care a obținut premii la toate concursurile și expozițiile agricole. Apreciată a fost și crescătoria de oi spance. Și aici a avut întotdeauna musafiri, care i-au apreciat ospitalitatea și varietatea formelor de recreare, unii dintre aceștia transmițând impresiile lor în scris – catrene și însemnări în albumul de aici sau în scrisori pline de sensibilitate.

A avut o impunătoare reședință și la Râmnicu Sărat, pe strada Carol, împodobită cu tot ce-i cusătură și țesătură românească, într-una din încăperi fiind expusă o colecție de bețe cu încrustături.

Menelas Chircu a găsit timpul necesar să se manifeste și în plan politic, bucurându-se de aprecierile lui P. P. Carp, Alexandru Marghiloman, Nicolae Filipescu și Menelas Ghermani, cu toții politicieni conservatori, el însuși membru al Partidului Conservator, pe listele căruia a fost deputat în două

⁴ T. Baci, *op. cit.*, p. 119 – 126.

legislaturi. Este interesant de parcurs scrisorile primite în 1904 și 1906, de la Al. Marghiloman, în probleme legate de campania electorală și eventualele alianțe politice cu liberalii din Buzău și Râmnic. Iar dintr-o scurtă corespondență cu P. P. Carp reiese că M. Chircu a primit misiunea pentru *reîntregirea partidului conservator din localitate*.

Și a venit vremea, la 21 decembrie 1940, să se mute, așa cum a parafrizat biograful său unul din capitolele cărții, *În casa cea de lut a moșilor*, pe adresa familiei fiind transmise sute de telegrame și scrisori de condoleanțe, dintre care T. Baciș a selectat pe cele semnate de generalul I. Teodorescu, lt. col. medic Neșțianu, slt. I. Bătătorescu, familia dr. Dona, dr. Țițăreanu, maiorul Constantinescu.

A distinguished life

Considered, at his death, to be *the last lord of Râmnic*, Menelas Chircu was one of the greatest cultural promoters of the city of Râmnic, a true Mecena of the arts and of folklore, initiator and leader of the Society for Romanian song and dance “Chindia”, characterized by those who knew him as *loving to the point of zealotry all that which was Romanian, which reawakened our Romanian customs – the national costumes, songs and dances*.